

Vårdhygieniska riktlinjer vid virusorsakade luftvägsinfektioner på korttidsenhet och särskilt boende

Riktlinjen avser misstänkt eller konstaterad covid-19, influensa, RSV och andra virusorsakade luftvägsinfektioner.

Bakgrund

Virusorsakade luftvägsinfektioner smittar i huvudsak vid *nära* kontakt mellan personer genom små och stora droppar från luftvägarna. Virusets sprids till omgivningen när en infekterad person pratar, sjunger, hostar, nyser eller andas ut dessa droppar. Storleken på dropparna kan variera, där vissa snabbt faller ned till marken, på ytor eller föremål, medan mindre droppar kan stanna kvar samt röra sig längre i luften. En person smittas genom att andas in virus eller få virus i ögon, näsa och mun, genom beröring med orena händer. Vissa situationer såsom nära kontakt med en persons luftvägar och kontakt över tid kan medföra ökad smittrisk.

Virusorsakad luftvägsinfektion bör misstänkas vid nyttillkomna symtom såsom hosta, ont i halsen, andfåddhet eller rinnande näsa/täppt näsa, med eller utan feber. Även ett akut insjuknande i lunginflammation, magtarmsymtom i form av illamående eller diarré, samt lukt- och smakbortfall ska inge misstanke. Hos den äldre kan även insjuknandet se annorlunda ut med exempel, förvirring och akut feber.

Inkubationstiden för virusorsakade luftvägsinfektioner är vanligtvis 1-5 dagar.

Smittsamhetsbedömning

Smittsamhet kan föreligga redan innan symtomdebut men är som störst i anslutning till insjuknandet och ett par dagar framåt. Därefter kan smittsamheten variera i längd, bland annat beroende på personens immunförsvar och sjukdomens allvarlighetsgrad. Individuella bedömningar och anpassningar kan behöva göras.

En person utan immunsuppression eller antiviral behandling mot influensa kan betraktas som smittfri när alla av följande kriterier är uppfyllda:

- 5 dagar efter symtomdebut
- feberfrihet i minst 24 timmar
- klinisk förbättring

För en helt symtomfri person räknas tiden från provtagningsdatum.

Vaccinationsstatus påverkar inte bedömningen om smittfrihet.

[För ytterligare vägledning om smittsamhet se respektive agens under Smitta A-Ö](#)

Vårdtagare med nyttillkomna symtom där virusorsakad luftvägsinfektion kan misstänkas

Vårdtagare som insjuknar med symtom där virusorsakad luftvägsinfektion kan misstänkas, bör bedömas av sjuksköterska och så långt det är möjligt inte vistas med andra vårdtagare. Om vårdtagare vårdas på flerbäddsrumsrum på korttidsenhet, flyttas hen till eget rum, om möjligt.

Var observant på om det finns fler vårdtagare på enheten med symtom på luftvägsinfektion.

Vid misstanke om influensa under influensasäsong beslutar sjuksköterska om eventuell provtagning för influensa och behandling med Oseltamivir enligt generella direktiv i väntan på provsvar. Vid behov tas kontakt med läkare för diskussion.

Se särskild rutin; Influensa på SÄBO och korttidsenhet för äldre – provtagning, behandling och profylax.

Influensa – profylax och behandling till exponerade

Vid positivt provsvar för influensa hos index ansvarar sjuksköterska för att tillsammans med vård- och omsorgspersonal på enheten kartlägga vilka andra vårdtagare som exponerats, samt om det finns fler vårdtagare med influensasyntom. Använd framtaget arbetsmaterial vid kartläggning; Influensakartläggning av exponerade vårdtagare.

Med exponerad menas t ex:

- att man delar rum med en smittsam person,
- att man sitter bredvid en smittsam person under måltid eller aktivitet,
- att man kraftigt exponerats genom att t ex. ha blivit hostad i ansiktet av en smittsam person,
- att man på annat sätt vistas länge och nära (>15 minuter och närmare än 2 meter) en smittsam person.

Vid behov av stöd i bedömningen kring exponering kan Vårdhygien kontaktas.

Sjuksköterska tar därefter kontakt med behandlande läkare för ställningstagande till insättande av profylaktisk behandling till exponerade vårdtagare och till behandling av vårdtagare som fått symtom. Detta kan förhindra insjuknande hos exponerade samt förkorta symtomtiden och lindra sjukdomsbild hos den sjuke, vilket minskar risken för fortsatt smittspridning.

Vårdtagare som samvårdats med person som insjuknat i luftvägsinfektion

Vårdtagare som bott tillsammans med annan person i samma rum/lägenhet räknas som extra utsatt för smitta, och bör begränsa sina kontakter med andra på boendet i väntan på den insjuknades provsvar. Vid ett positivt provsvar hos den som insjuknat rekommenderas följande:

- Den samvårdade bör fortsätta begränsa sina kontakter med andra personer på boendet, d.v.s. avstå gruppaktiviteter och samlingar under 5 dagar.
- Var observant på luftvägssymtom.

Skärpta hygienrutiner

Tillämpa basala hygienrutiner med noggrann handhygien. Handsprit avdödar luftvägsvirus. Risken att smittas är som störst vid mycket nära omvårdnad under längre tid, särskilt då vårdtagaren har kraftig hosta eller då åtgärder utförs i vårdtagarens luftvägar.

Använd följande skyddsutrustning så länge vårdtagaren bedöms vara smittsam:

Munskydd IIR i kombination med visir eller skyddsglasögon;

- **vid vårdtagarnära arbete inom 2 meter**

Andningsskydd (av typen FFP2 eller FFP3) i kombination med **visir** eller **skyddsglasögon**;

- **vid situationer som kan medföra högre risk för smitta**
 - Långvarig vistelse i samma rum (exempelvis vid vak).
 - Nära kontakt med vårdtagare med kraftig hosta.
 - Åtgärder som utförs mycket nära ansiktet under längre tid.
 - Åtgärder som utförs i vårdtagarens luftvägar (exempelvis sugning av nedre luftvägar, trakeostomivård, hostmaskin, hjärt-lungräddning)

Alla andningsskydd passar inte alla. Användaren ska vara väl förtrogen med hur andningsskyddet används. Vid påtagning av andningsskydd ska täthetskontroll utföras för att säkerställa att det inte finns glipor mellan hud och andningsskydd, där luft kan ta sig förbi utan att filtreras. I vissa fall kan en tillpassare behövas för att få en optimal passform på andningsskyddet.

Munskydd/andningsskydd och visir behöver inte bytas/rengöras mellan vårdtagare med pågående luftvägsinfektion.

Instruktioner till vårdtagare

Uppmana vårdtagaren att hosta och nysa i armvecket eller i engångspapper för att minska mängden droppar i luften och i omgivningen. Använt papper läggs direkt i avfallspåse. Informera om och se till att vårdtagaren får möjlighet eller hjälp till att tvätta händerna ofta. Uppmana vårdtagaren att även använda handsprit.

Placering av vårdtagare

Vårdtagare ska ha eget rum/lägenhet med egen toalett och dusch samt stängd dörr. Vårdtagaren ska undvika kontakter med andra så länge som smittsamhet föreligger d.v.s. inte vistas tillsammans med andra i allmänna utrymmen eller delta i gemensamma aktiviteter. Vårdtagaren får vistas utomhus.

Mathantering och disk

Servera vårdtagaren mat i sitt rum/lägenhet. Diska porslin, glas och bestick i diskmaskin eller för hand som vanligt.

Städning, rengöring och desinfektion

Ytor och föremål förorenas lätt i vårdtagarens närhet, framförallt när denne hostar och nyser. Det är viktigt att rengöra och desinfektera tagytor som berörs av personal och vårdtagares händer regelbundet för att minska mängden virus i miljön.

Städustrustning rengörs och desinfekteras efter varje användning. Mopp och flergångsstäddukar tvättas i lägst 60 grader.

Daglig städning

Desinfektera tagytor som exempelvis handtag på hjälpmedel, säng och sängbord, toalettsits, spolknapp, kranar och dörrhandtag i vårdtagarens rum/lägenhet med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensider.

Gör punktdesinfektion med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensider vid spill av kroppsvätskor.

Utökad daglig städning vid utbrott

Desinfektera tagytor som ledstänger, hissknappar och dörrhandtag i gemensamma utrymmen och personalutrymmen minst en gång om dagen med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensider. Bearbeta ytorna mekaniskt.

Slutstädning efter smittfrihet eller flytt från rum/lägenhet

Desinfektera tagytor i rum/lägenhet och hygienutrymme samt hjälpmedel med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensider som vid daglig städning.

Städa övriga ytor och golv med allrengöringsmedel och vatten.

Rengöring och desinfektion av flergångsartiklar, utrustning och hjälpmedel

Rengör och desinfektera flergångsartiklar och utrustning som tål värmedesinfektion i spol- eller diskdesinfektor efter användning. I annat fall rengör och desinfektera med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensider.

Hjälpmedel ska om möjligt vara vårdtagarbundna. Rengör och desinfektera hjälpmedel och utrustning som delas mellan varje vårdtagare med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensider.

Tvätt

Hantering av smutstvätt sker som vanligt. D.v.s. smutstvätt som är förorenad med kroppsvätskor och textilier som tvättas i lägre än 60 grader, tvättas separat från annan vårdtagares tvätt.

Tvätt som skickas till tvätteri hanteras enligt tvätteriets lokala anvisning.

Avfall

Lägg avfall direkt i påse och förslut den i rummet/lägenheten. Använd dubbla påsar om det finns risk för läckage. Hantera sedan avfallspåsarna på vanligt sätt.

Besökare

Besök till vårdtagare med misstänkt eller konstaterad virusorsakad luftvägsinfektion *bör* undvikas, för att skydda besökare från att smittas. Vid eventuellt besök informera om smittrisen och vidta följande åtgärder:

- besök sker i vårdtagarens rum/lägenhet
- besökare rekommenderas undvika närkontakt och uppmanas till god handhygien
- besökare erbjuds samma skyddsutrustning som personal använder vid vårdtagarnära arbete

Överflyttning till annan vård- eller boendeform

Informera mottagande enhet om att vårdtagaren har en misstänkt eller konstaterad luftvägsinfektion. Informera även om det pågår ett utbrott på enheten.

Flytta om möjligt inte smittsam vårdtagare från korttidsenhet till särskilt boende, utan att beakta risk för smittspridning till andra vårdtagare. Utskrivning från korttidsenhet till ordinärt boende kan ske innan vårdtagaren är smittfri.

Transporter

Samtransportera inte smittsam vårdtagare tillsammans med andra. Informera vid beställning av sjukresa om att vårdtagaren har en pågående luftvägsinfektion. Enligt sekretesslagen har chauffören ingen rättighet att bli informerad om vilken smitta patienten eventuellt bär på.

Smittsam vårdtagare som tolererar att använda munskydd förses och ombeds att använda det under transporten. I annat fall uppmanas vårdtagare att hosta och nysa i papper, som direkt slängs i påse som försluts.

Vård- och omsorgspersonal

Vaccination

Vård- och omsorgspersonal rekommenderas att vaccinera sig mot influensa inför varje influensasäsong. Vaccinationen syftar både till att skydda personalen mot sjukdom, men också till att minska risken för smittspridning till vårdtagare och medarbetare.

Gravid vård- och omsorgspersonal

Gravid vård- och omsorgspersonal kan i de flesta fall ge vård och omsorg till vårdtagare med virusorsakad luftvägsinfektion om inte en individuell riskbedömning, utförd av arbetsgivaren, visar att det är olämpligt.

Vård- och omsorgspersonal med symtom på virusorsakad luftvägsinfektion

Vård- och omsorgspersonal med nyttillkomna symtom på virusorsakad luftvägsinfektion ska stanna hemma från arbetet. Den som får symtom på jobbet ska avbryta sitt arbetspass och gå hem snarast. Återgång i arbete kan ske när personen är allmänt förbättrad och feberfri sedan minst ett dygn. Vid tveksamhet kan personen behöva stämma av med sin närmsta chef.

Kontakta Vårdhygien för råd kring ytterligare smittförebyggande åtgärder, om många av vård- och omsorgspersonalen är sjuka med symtom på virusorsakad luftvägsinfektion.

Åtgärder vid smittspridning på korttidsenhet eller särskilt boende för äldre

Vidta följande åtgärder på enheten vid ett misstänkt utbrott (2 eller fler fall bland vårdtagare):

Vårdtagare

- Uppmana alla vårdtagare på enheten att vistas så mycket *som möjligt* i eget rum/lägenhet
- Samtliga vårdtagare på enheten serveras *om möjligt* sina måltider i sina rum/lägenheter eller sitter med *mycket gott* avstånd till varandra
- Minimera vistelse i gemensamma utrymmen på enheten.
- Begränsa antalet vårdtagare att vistas i gemensamt utrymme samtidigt till så få *som möjligt*
- Friska vårdtagare *bör* inte delta i gemensamma samlingar eller aktiviteter med andra vårdtagare utanför enheten.

Verksamhet

Kontakta Vårdhygien för diskussion om ytterligare smittförebyggande åtgärder. Följande åtgärder kan bli aktuella:

- Säkerställ att det finns goda möjligheter att hålla avstånd mellan *alla* personer som vistas i verksamhetens olika lokaler
- Utöka städning på enheten och inför desinfektion av tagytor i gemensamma utrymmen och personalutrymmen
- Ställ in gruppaktiviteter och gemensamma samlingar på aktuell enhet. Överväg även att ställa in aktiviteter som medför större samlingar på boendet vid smittspridning över enhetsgränserna.
- Informera besökare om pågående utbrott
- Vård- och omsorgspersonal *bör* inte arbeta på olika enheter under samma arbetspass. Gäller även nattetid.

- Överväg tillfällig munskyddsanvändning när personal inte kan hålla avstånd till friska vårdtagare eller till varandra.